

Hint Mitolojisinin Kaynakları “Vedik Dönem”

Hint mitolojisinin ilk kaynakları olan Vedalar, aynı zamanda Sanskrit edebiyatının da ilk kaynaklarıdır. MÖ 1500'lere tarihlendirilen bu kitapların en eskisi Rigveda'dır. Bunu Yacurveda, Sāmaveda izler. Son Veda olan Atharvaveda, diğerlerine göre oldukça yeni bir tarihte oluşturulmuştur. Vid (bilmek) eyleminden “bilgi” (veda) anlamında türetilmiş bu kitaplara Samhitalar (Birikimler) denir. Dört Veda içinde en önemlisi Rigveda'dır (İlahi Bilgisi). Toplam on kitap olan Rigveda 1028 bölümden oluşur. Rigveda'da adına ilahiler sunulmuş olan tanrılar ya da adı geçen tanrılar, tanrıçalar ve aşağı yaratıklar, Hint mitolojisinin çekirdeğini oluştururlar. Baş tanrılar İndra, Agni, Varuṇa, Soma, Vāyu, İki Aşvin, Sūrya, Viṣṇu, Mitra, Marutlar, Bṛihaspati, Vivasvat, Savitṛi, Pūṣan, Rudra, Ribhular, Dyaus, Parcanya, Mātarishvan, Bhaga, Vāstosh-pati, Yama, Viṣvakarman, Tvashtṛi'dir. Baş tanrıçalar ise Aditi, Prithivī, Ushas, Sarasvatī vs.'dir. Ayrıca Rākshasa, Piṣāça, Gandharva, Apsaras gibi aşağı mitolojik yaratıklardan ve Manyu (Öfke), Śraddha (İnanç), Pracāpati (Yaratıkların Efendisi) gibi soyut tanrılardan söz edilir.

Yacurveda (Kurban Bilgisi) Siyah ve Beyaz olmak üzere ikiye ayrılır. Beyaz Yacurveda'ya Vācasaneya Samhitā da denir. Taittirāya Samhitā da Siyah Yacurveda'nın diğer adıdır. Beyaz ve Siyah arasındaki en büyük fark, birincisinde

sadece dualar bulunduğu halde ikincisinde duaların yanı sıra kurban törenlerine de yer verilmesidir.

Sāmaveda (Melodi Bilgisi) kurban törenleri sırasında okunan duaların melodik seslendirilişini açıklayan kitaptır.

Atharvaveda (Büyü Bilgisi) Yacur ve Sāmaveda’dan daha genç olmasına rağmen, mitolojik açıdan önem sırasında Rigveda’dan sonra gelir. Bu kitapta mutluluk ve mutsuzluk veren büyüler, dostlara ve düşmanlara yapılan, hastalık ve sıkıntı vermek ya da gidermek için gereken büyü formülleri vardır. Yirmi kitaptır ve yedi yüz otuz bir ilahiden oluşur. Bu eserin yedide biri Rigveda’dan alıntıdır. Rigveda ilahilerinin Atharvaveda’daki uyarlanması, belirli bir plana göre ve dikkatlice yapılmıştır. Tanrılar Rigveda tanrılarının aynısı olmakla birlikte karakterleri daha siliktir. Bu Veda’nın dili ve ölçüsü de Rigveda ile aynıdır. Dört Veda’dan sadece Atharvaveda’da dört kasttan (Brāhmanlar, Kshatriyalar, Vaişyalar, Şūdralar) söz edilir ve Brāhmanlar el üstünde tutulur. Atharvaveda, ruhlar, hayaletler ve büyücülüğe inanan halkın boş inançlarını yansıtmaları bakımından halkbilimciler için bulunmaz bir kaynaktır.

Vedik dönemin diğer bir kaynağı, Atharvaveda ile tarihsel yakınlığı olan Brāhmaᅇalar’dır. Brāhmaᅇa sözcüğü “Bilgili Din Adamının Açıklamaları” anlamında kullanılmıştır. Bunlar kurban törenleriyle ilgili metinlerdir. Kurbanı yaptıran Brāhmanlar, tanrı ile eş tutulur hale getirilmiştir. Bu eserlerde, Rigveda’da

popüler olan tanrılar yerine, eskiden pek önemi olmayan Pracāpati yüceltilir; bunun da yerini, daha sonraki edebiyatta Brahmā alır. Diğer Vedik tanrılar da ortalıkta görünmekle birlikte, renkleri bir hayli soluktur ve bütün güçlerini kendilerine sunulan kurbanlara borçludurlar. Bir yandan da Rigveda'da ikinci planda gözükken bazı tanrılar bu ayin edebiyatında birinci plana fırlamıştır. Buna en iyi örnek Vishnu ve Rudra'dır (Şiva). Tanrıların (devalar) ve şeytanların (asuralar) babası olarak görülen Pracāpati, daha sonra Brahma olduğundan, bu üçü (Brahmā-Vishnu-Şiva) destan döneminde oluşturacakları üçlünün işaretini verir gibidirler. Çok çeşitli efsanelerin, bu arada türlü türlü yaratılış efsanelerinin anlatıldığı Brāhmanalar'ın belli başlıları şunlardır: Aitareya, Kauṣītaki, Tandya Mahā Brāhmana, Taittirīya, Śatapatha Brāhmana. Tarih olarak MÖ 1000-800 rakamları verilen Brāhmanaları, MÖ 600'lere yerleştirilen Āranyaka ve Upanishadlar izler.

Brāhmanalara ek olarak yazılmış metinlere Āranyakalar (Orman Metinleri) denir. Bunların ana konusu kurban sembolcülüğü ve mistisizmi ile Brahman felsefesidir. Bunlar orman çilekeşlerinin oluşturduğu eserler olup, Upanishadlar'la aralarında kesin bir sınır çizmek olanaksızdır. En büyük Upanishadlar'ın yazıldığı bağımsız metinlerin ait olduğu tarih, Buddha ve Pānini'den önce, Brāhmanalar ve Āranyakalar'dan çok sonra olmayan bir tarihtir. Bu edebiyatın ilk gelişmiş olan en eski ürünleri Aitareya, Brihadāranyaka, Çhāndogya, Taittirīya, Kaushītaki ve Kena Upanishadlar'dır. Bunlar Vedanta öğretisinden, mistik açıklamalardan söz ederler.

Bu altısına Katha, Īṣa, Mundaka, Praṣna, Mandukya, Ṣvetaṣvātara ve Maitri Upanishadlar'ın eklenmesiyle on üç temel Upanishad oluşur. Bunlar Hint felsefesiyle ilgili ilk kaynaklardır. Bunun dışında sayıları iki yüzü aşan Upanishad adıyla elimize ulaşmış metinler vardır ki bunlar Vedalardan çok Purāṇa ve Tantralarla ilgilidir. Bu yeni Upanishad edebiyatını amaç ve kapsamlarına göre şöyle sınıflandırabiliriz: 1) Vedanta öğretilerini açıklayan metinler, 2) Yoga'yı öğreten metinler, 3) Çileci yaşamını öven metinler, 4) Viṣṇu'yu öven metinler, 5) Ṣiva'yı öven metinler, 6) Ṣaktaların ve diğere önemsiz mezheplerin Upanishadları.

On sekiz temel Upanishad'ın ana öğretisi Ātman (Kişisel Ruh) ile Brahma'nın (Evrensel Ruh) bir ve aynı şey olduğu gerçeğidir. Vedik tanrı adları bunlarda da geçer, ama amaç hep "Sen Tanrısın" (Tat tvam asi) düşüncesini anlatmaktır. Pracāpati gene popülerdir. Rudra artık Ṣiva haline gelmektedir. Bu metinlerin mitolojik yönden çok zengin olduklarını söyleyemeyiz.